

פרפראות בפרשה

לעילוי נשמת
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

אלול התשפ"ה
מפטיר **שש אשיש** (ישעיה סא)

בס"ד

פרשת נצבים

עלון חידושי תורה ופרפראות מ'א' ועד ת' על **פרשת השבוע** עניינא דיומא ממפרשי ומדרשי חז"ל

התשובות מסודרות לפי סדר א-ב

מולד חודש תשרי יהיה ביום שני בשעה 12, 10 דקות ו 7 חלקים

בפרשת נצבים 40 פסוקים = **גואל, גזל**

ובא לציון **גואל** ולשבי פשע בעקב נאם י-הנה. (ישעיה נט כ),

פי אני י-הנה אהב משפט שגא **גזל** בעולה ונתתי פעלתם באמת וברית עולם אכרות להם. (שם סא ח)

לשמע בקלו ולדבקה בו (דברים ל כ) ר"ת בגימטריא מנין הפסוקים שבפרשה. (פרדס יוסף)

פרשת נצבים היא אחת משתי פרשיות בהן הקריאה למפטיר זהה לקריאת שביעי (לרוב קריאת המפטיר קצרה יותר). הפרשה השניה היא עקב.

בראשית ברא א-להים את השמים ואת הארץ. (בראשית א)

בראשית ברא - בגימטריא 'בראש השנה נברא' (העולם) (1116), **'בראשית'** - ר"ת בראשונה ראה אלקים שיקבלו ישראל תורה.

בראשית ברא א-להים ס"ת 'אמת'. מלמד שברא העולם במידת האמת כמו שנאמר (תהלים קיט קס): **ראש דברך אמת.** (בעה"ט)

אמרו חז"ל (הקדמת תיקוני זוהר) כי האותיות, כשהן בדרך ישר א-ב-ג, רומזות על מידת הרחמים; וכשהן למפרע, על הדרך תשרי, הן רומזות על מידת הדין. וזה לך האות: חודש תשרי, שהוא חודש הדין, האותיות שלו למפרע, ת-ש-ר, רומזות על זמן הדין הגדול. אלא שהקב"ה ברוב רחמיו שיתף אות אחת משם הרחמים שלו, והיא הו"ד, לרחם בדין. (אוה"ח שם) **בראשית** ר"ת בא' תשרי.

איתא בזוהר - **ניהי היום** יומא דאית ביה צער ודא הוא ראש השנה; יומא דאית ביה דינא קשיא על עלמא. **ניהי היום** ויעבר אלישע אל שונם ושם אשה גדולה ומחזקת בו לאכל לקח ויהי מדי עברו יסר שמה לאכל לקח. (מ"ב ד ה) יומא דראש השנה הוה. ובכל אתר **ניהי היום** דא ראש השנה. **ניהי היום** **ניבאו בני הא-להים** (איוב א ו) - יום ראש השנה הוה. בכל זמנא תרין יומין אינון, מאי טעמא? בגין דלהוי יצחק כליל דינא ורחמי תרין יומין ולא חד, דאלמלא ישתכח יחידאי, יחריב עלמא. ועל דא כתיב תרין זמנין **ניהי היום** ויהי היום. (זהר חלק ג פנחס רל"א)

אתם נצבים היום פלכם לפני י-הנה א-להיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם פל איש ישראל. (כט ט)

הטעם שאנו חולקין **נצבים** ונלך לשתי שבתות בזמן שיש ב' שבתות בין ראש השנה לחג וקורין **נצבים** קודם ראש השנה ופרשת **נלך** לאחריו והרי אלו שתי סדרות [פרשות] קצרות מאוד ומטות ומסעי הארוכים ביותר אין חולקין.

משה רבינו רמז ב**אתם נצבים** על יום הפקודה יום ראש השנה שהזכיר ואתה ישראל עליו לומר איך שבו כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון וכו' שזהו **אתם נצבים** היום בה' הידיעה ר"ל כי ביום הידוע הוא ראש השנה **אתם נצבים** לרוב ליום הדין **פלכם לפני י-הנה א-להיכם** כלליכם ופרטיכם כולם כאשר פורט והולך והוא כענין **ניהי היום** **ניבאו בני הא-להים** **להתיצב על י-הנה** דאיוב וזה סמיכת הפרשה הזאת עם שלפניה מה כתיב למעלה מן הענין **למען תשפילו את פל אשר תעשון** פירוש שהזהירם משה לומר למען תדעו ותחכמו שכל מעשיכם אשר תעשו אתם עתידים ומוכנים להתיצב עליהם לדין ליום ראש השנה, לכן ראו דרכיכם וחכמו ומוסר אל תפרעו לתקן מעוות מעשיכם נגד היום הזה שנה שנה, ומבאר והולך מי ומי ההולכים ועוברים לפניו שהם ג' כתות שחלקן רז"ל, דהיינו **ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם**, הם הם הנהוגים להיות חשובי הדור ועיני העדה הם כת הצדיקים, **פל איש ישראל** הם ההמון מסתם העם שהם הבינוניים, **טפכם** וגו' הם פחותי המדרגה, לטעם זה טפי עדיף לקרותה סמוך לראש השנה מלפניו כיון שהוא התעוררות עליו לתשובה ולשפר מעשיהם עד יום הדין הזה להיזכר לפניו יתברך ברחמים. (פענח רוא)

איוב היה גלגול ראשון שנתגלגל בו תרח אביו של אברהם אבינו, ואמרו רבותינו ז"ל (מדרש תנחומא נח, ה) איוב נולד מהול ולא הטיף דם ברית. והנה נשמת תרח היתה הפסולת המעורב בנשמת אברהם אבינו ע"ה ולכן נתגלגל הדבר שיתוקן על ידו ולכן טרח אברהם אבינו ע"ה גם כן להחזיר את תרח אביו בתשובה ואמנם גם בתרח היה ניצוץ קדושה מעורב בו ובסיבתו חזר בתשובה האמנם לא הספיקה תשובתו לתקן עון עבודה זרה שחטא בה לאין קץ ולכן הוצרך להתגלגל באיוב. **איוב** אותיות 'וי אב' רצונו לומר תרח שהיה אב בזמן שהיה הוא וי לעולם שהיה עובד צלמים וחוטא ומחטיא ולא **בא לעולם** הזה שנית בגלגול **אלא פדי לקבל שקרו** רצונו לומר שיתוקן ויזכה אז לקבלת שכר במקומו ובזמנו שהוא בעולם הבא **והביא עליו יסורין** כדי לתקנו ואז יקבל שכרו בעולם הבא **והתחיל מתרף ומגדף** ולא הועילו היסורין שלו שיהיה מקבל שכרו בעולם הבא ששם מקום וזמן של השכר לכך **כפל לו שקרו בעולם הזה** אחר היסורין **פדי לטרו** מקבלת השכר **בעולם הבא.** (בן יהוידע בב"ב טו:) **'איוב'** אותיות 'אביו'.

ואתה תשוב (ח ל), **פי תשוב** (ל י), **ושבת עד י-הנה** (ב א), הרי ג' תשובות, כנגדם אומרים וידוי לפני ראש השנה ובעשרת ימי תשובה ג' פעמים וידוי בכל יום, **המבקש מוטו** [סליחה] **מחבירו**, **יבקש שלש פעמים** (יומא פז א), וכן אומרים ג' פעמים בהשכמה (תהלים עח לח) **והוא רחום יכפר עון**, ב' בזמירות וא' בסדר קדושה, וא' בערב לפני ברכו כנגד (בפר' ואתהנן דברים ד ל) **ושבת עד י-הנה א-להיך**, וג' פעמים נקרא הקב"ה (ירמיה) **מקנה ישראל**, וג' פעמים כתיב (יחזקאל) **ונרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, אטהר אתכם.** פ'יום **שחרי אתכם**, וג' שמות בתחילת י"ג מידות, (שמות לד ו) **י-הנה י-הנה א-ל. ושב י-הנה, ושב וקבצך, פי ישוב י-הנה,** כנגד בית ראשון ובית שני ולעתיד לבוא. (הרוקח)

ראש השנה - כן נקרא היום ההוא בדברי רבותינו בתורה שבעל פה, וכן הוא שם המורגל בפי כל ישראל. הנה להיות היום ההוא יום הדין והגבורה, ושיעור קומה של כל מדה הוא עשרה. והנה עשרה פעמים אלה"ם בגימטריא ר"ש השנ"ה, רק שניתוסף בראש השנה א', המרמזת לאלופו של עולם המחיה את כל באי עולם העוברים לפניו כבני מרון. (בני יששכר תשרי מאמר ב)

תשוב"ה - ר"ת **תבוא שילה** ו'יבנה בית המקדש, ומספר **תשוב"ה** (713) בגימטריא **תשב"י** עם הכולל, דיבא טרם יבוא שילה, וכל זה על ידי התשובה כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה. (מועד לכל חי סימן טו)

ומל י-הנה א-להיך את לבך ואת לבב זרעך. (ל ו) כתבו הראשונים כי ר"ת **את לבך ואת לבב** 'אלול' להתעורר בתשובה בחדש אלול עכ"ד. ואפשר כי ס"ת 'תכתב' והר"ת גימטריא 'חלל' עם הכולל או 'חיים' עם הכולל. וזה רמז להתעורר ותבין כי בא זמן אשר תכתב ח"ו חלל או חיים. וכן ר"ת **ומל י-הנה א-להיך** הוא 'אוי' וגם גימטריא 'טוב'. (נחל קדומים עה"ת)

בחדש אלול אין שום יום שאין אומרים בו תחינה רק ר"ח ושבתות. וא"כ סך השעות שאומרים בו תחינה בחדש הזה הם תקע"ו שעות הכנה לתקיעות דר"ה וג"כ תתבונן תקע"ו בריתות נכרתו (ע"ין בגמ' סוטה) **תקע"ו** בגימטריא **יסוד מלכות** (576) סוד הייחוד כידוע שהחודש הזה מסוגל לעשות ייחודי לייחד הדודים. (בני יששכר אלול א כא)

והנה נתבאר בירושלמי ובתוספתא כ"ד עונות יש בשעה כ"ד עתים בכל עונה הנה הם תקע"ו עתי"ם (24X24=576) הנה הם סוד **תקע"ו** בריתות שנכרתו על התורה מ"ח בסיני מ"ח באהל מועד מ"ח בערבות מואב הרי קד"ם וכל אלה **ללמוד וללמד לשמור ולעשות** א"כ הם ד' פעמים קד"ם הרי הם **תקע"ו** בריתות כי נצטוונו להגות בה בכל עת תקע"ו עתים שישנם בכל שעה והנה **תקע"ו** בגימטריא **יסוד מלכות** הוא הייחוד השלם שגורמין ישראל על ידי התורה שניתנה בתקע"ו בריתות וישראל הוגים בה בכל שעה שיש בה תקע"ו עתי"ם. (בני יששכר כסליו טבת ה ב)

נצבים ר"ת **נותן צדקה בסתר ינצל ממות**. (נפלאות מתורתך) ואמרו חז"ל צירוף שם ה-ויה של חודש אלול הוא 'ההו"ל' יוצא מן ס"ת וצדקה תהיה לנו פי והנה אלו התיבות חוץ האותיות של השם היינו וצד"ק תה"ל ל"נ' בגימ' **בתשובה** רמז שהחודש הזה שהצירוף הנ"ל שולט בו הוא מסוגל להתעסק בתשובה. (בני יששכר אלול א א) וכן ר"ת **נותני צדקה בסתר ינצלו מאף**. היינו שע"י מתן צדקה בסתר יהיו ניצולים מחרון אף. (מנחה בלילה)

ובימים האלה דהוא זמן לקצוב מזונותיו, אם רואים מהשמים דזה יוכל לסבול עניות ואפשר לו להסתפק במועט, גם ה' יתן לו כפי שיעורו ולא יותר, כל יד המרבה ליתן צדקה בימים האלה, משמאי מיהב יחבי ליה על כל פרוטה ופרוטה תרקבא דינרי אם נותנה בלבב שלם ובלי שום פניה ויוהרא, ו-הנה לא ימנע טוב להלקים בתמים (תהלים פד יב). (מועד לכל חי אלול)

שאלות

- א. סגולה הנלמדת מהפרשה להינצל מחרון אף ומן הדין.
- ב. נשקפת עד ו-הנה א-להיך ושמעתי בקלו לכל אשר אנכי מצנף היום. (ל ב) כיצד האדם יכול להתעורר בתשובה, מהו **ושמעתי בקלו**.
- ג. **אשר לבבו פנה היום מעם ו-הנה א-להינו ללקת לעבד את אלהי הגוים ההם פן יש בכם שרש פרה ראש ולענה**. (כט ז) על מי נאמר שאם יש לו את המידה הזאת או עושה את המעשה הזה כאילו הוא עובד עבודה זרה.
- ד. מצוה בפרשה שאין אפשרות לקיים אותה כפשוטה.
- ה. **אתם נצבים היום** (כט ט) בפסוק זה רמוזים ימי דין בשנה בהם נצבים כל עם ישראל לפני ה' אלוקים.
- ו. רמז וסימן בהפטרה להלכה מ'ים הראשונים צריך שיגביה ידיו למעלה ומים אחרונים צריך שישפיל ידיו למטה'.
- ז. **פי המצנה הזאת אשר אנכי מצנף היום לא נפלאות הוא מקמך ולא רחקה הוא**. (ל יא) כתב הרמב"ן – דהמצוה הזאת קאי על מצות התשובה. וכתב בעה"ט: לומר שקולה היא התשובה כנגד כל המצות כולן. היכן רמוז בפסוק שמדובר על מצות התשובה.
- ח. **והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשררות לבי אלף למען ספות הרנה את הצמאה**. (כט יח) מה הטעם שאמרו חז"ל (יומא כט א) הרהורי עבירה קשים מעבירה. לכאורה היה צריך להיות הפוך שכן המעשה הוא העבירה עצמה והמחשבה איננה העבירה עצמה. וק"ל (קידושין מ א) מחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, למעט עבודת כוכבים.
- ט. **מחטב עציצה עד שאב מימיה**. (כט י) בפסוק זה רמז לימים בהם רצוי להקדים ולעשות תשובה ועד מתי.
- י. **ויתשם ו-הנה מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול וישלכם אל ארץ אחרת פיום הנה**. (כט כז) מה הטעם דכתיב **וישלכם** ל' רבתי וכן **וישלכם** בכתיב חסר יו"ד.
- כ. ראייה בפרשה שלא נגזרה גזירה למות במדבר על פחות מבן עשרים בשעת גזירת המרגלים.
- ל. קי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים. ראייה בפרשה שלא משגיחים בבת קול כשפוסק הלכה יחיד נגד רבים, ואפילו ביחיד נגד יחיד.
- מ. רמז בפרשה למצוות 'מילה', שבזכות המילה, וכן שם י-הוה – שהוא השם המיוחד, לומר שלא תיתכן השגתו כי אם לעם ישראל הנימולים שהם חתומים באות ברית קודש.
- נ. גפרית ומלח שרפה כל ארצה לא תנרע ולא תצמח ולא יעלה בה כל עשב **ממהפכת סדם ועמרה אדמה** וצביים [וצבאים] אשר קפף ו-הנה באפו ובחמתו. (כט כב) אמאי לא קחשיב **צוער**, הרי אמרו במדרש (שכל טוב בראשית יט כב) שמיד שיצא לוט ממנה נהפכה. מה הטעם שנהגו לומר בעשרת ימי תשובה עשה **השלום** במרומי, ובשאר ימות השנה 'עשה שלום במרומי'.
- ס. מה הטעם שנתקן הודיו בלשון רבים לומר קטאנו, ולא אומר 'חטאתי', אפילו כשמתפלל ביחיד.
- ע. **פי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו**. (ל יד) בפסוק רמוזים ג' דברים: מחשבה, דיבור ומעשה. מה הטעם שהקדים את הפה ללב, דקודם הול"ל בלבבך ואח"כ בפיך. דטבע האדם הוא כי לבו מהרהר תחילה ואילו פיו מדבר מהרהורי הלב.
- פ. **ונתן ו-הנה א-להיך את כל האלות האלה על אנביך ועל שגאיך אשר רדפוה**. (ל ז) מהו ההבדל בין אויב לשונא. מדוע מקדים את האויב.
- צ. **והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשררות לבי אלף** (כט יח) מה הטעם שמיתת צדיקים מכפרת.
- ק. **ויתשם ו-הנה מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול** (כט כז) וכן כתיב בירמיה (יב יד) הנני נתשם מעל אדמתם. וכן (מ"ב כה כא) ויגל יהודה מעל אדמתו. וכן הוא במוסף של יו"ט ונתרסקנו מעל אדמתנו. מה הטעם דלא כתיב 'מאדמתם' 'מאדמתו' 'מאדמתנו'. אמאי כתיב **מעל**.
- ק. **ושב ו-הנה א-להיך את שבוותך ורחמך ושב וקבצך מפל העמים אשר הפיצה ו-הנה א-להיך שמה**. (ל ג) מה הטעם דכתיב שני פעמים **ושב**.
- ר. למה נסמך פרשת 'אתם נצבים' לקללות? לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שפתים, חוץ מארבעים ותשע שבתורת פתנים. הוריקו פניהם, ואמרו: מי יוכל לעמד באלו? התחיל משה לפיכך: 'אתם נצבים היום'. (רש"י בשם מדרש אגדה) למה הוריקו פניהם דווקא לאחר ששמעו את דברי הקללות שבפרשת **פי תבוא**, והרי גם מ"ט הקללות שבפרשת **בחקתי** חמורים וקשים.
- ש. רמז בפרשה לתקיעת שופר. לפי כשומעים ישראל קול שופר הם מתעוררים בתשובה.
- ת. מה הטעם שאומרים קודם התקיעות דווקא ז"פ **למנצח לבני קרח מזמור** (תהלים מז).
- ת. **ונתן ו-הנה א-להיך את כל האלות האלה על אנביך ועל שגאיך אשר רדפוה**. (ל ז) כיצד הקללות האלו שמועדים לישראל עוברים לפתע לאויבים ולשונאים של עם ישראל. מדוע הקללות הללו לא מתבטלות.

תשובות

- א. אחדות בעם ישראל – איתא במדרש **אתם נצבים היום פלגם** אימתי אתם נצבים בזמן שתהיו כולכם כאגודה אחת שנאמר: **חיים פלגם היום** (דברים ז) בנוהג שבעולם, אם נוטל אדם אגודה של קנים, שמה יכול לשברם בבת אחת. ואילו נוטל אחת אחת, אפילו תינוק משברן. וכן את מוצא שאין ישראל נגאלין עד שיהיו כולן אגודה אחת, שנאמר: **בנימים ההמה ובעת ההיא נאם י-הנה יבאו בני ישראל המה ובני יהודה יחדו וגו'** (ירמיה נ ד).
- ב. כשהן אגודים, מקבלין פני שכינה. (תנחומא) וכן מתן צדקה בסתר דכתיב (משלי כ"ד) **מתן פתח יקפה אף. נצבים ר"ת** נותני צדקה בסתר ינצלו מאף. בת קול יוצאת בכל יום ואמרת **שוכני פנים שוכביים** (פתחתא דאיכה רבתי ובוהר הקדוש נשא קב"ו ע"א) וכן בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות ואמרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה (אבות ו ב). מזה נולד הרהור תשובה בלב כל אחד. וזה רמז הכתוב **ושבת עד י-הנה א-להיך ושמעת בקלו** על ידי הבת קול מתעורר בלב כל אחד לעשות תשובה. (פרדס שמאי ע"פ הבעש"ט)
- ג. גס רוח (סוטה ד). **גאון** (ה"ח לאוין ה). גונב את המכס ואת החרם (ב"י י"ד שמה ה). הדר בחז"ל (כתובות קי:). כועס (זוהר פנחס טט), מבזה את המועדות (פסחים קיח:). מחליף בדיבורו (סנהדרין צב.). מחלל שבת בפרהסיא (רמב"ם הל' שבת ל טו). מעלים עניו מן הצדקה (בב"ב י.). הרי אלו כאילו עבדו ע"ז.
- ד. דבקות בה' יתברך – כתיב (ל כ) **לאהבה את י-הנה א-להיך לשמע בקלו ולדבקה בו**. וכן כתיב (ד ד) **ואתם הדבקים בי-הנה א-להיכם חיים פלגם היום**. וכי אפשר להדבק בשכינה? והכתיב: 'פי ה' א-להיך אש אוכלה? אלא: **פל המשיא בתו למלמד חכם, והעושה פרקמטיא למלמדי חכמים, והמנהיג תלמידי חכמים מנכסיו** – מעלה עליו הפתח פאילו מדבק בשכינה. (כתובות קיא ב)
- ה. **היום ה' יום** – חמש ימי דין בשנה בהם נצבים כל עם ישראל לפני ה' אלקים. ואלו הם: שני ימי ראש השנה, יום הכיפורים, הושענא רבא (גמר היתום) ושמיני עצרת שבו נותנים את הפתקאות לשלוחים לביצוע גזר הדין. (הגר"א)
- ו. **וינטלם וינשאם** (ישעיה ג ט) אמר רב חייא בר אשי אמר רב: מים ראשונים – צריך שנגביה ידיו למעלה, מים אחרונים – צריך שישפיל ידיו למטה. וסימן לדבר **וינטלם וינשאם**. תניא נמי הכי הנוטל צריך שיגביה ידיו למעלה שלא יבאו המים שחוץ לפרק ויטמאו את הידים וכו' (סוטה ד:). (טור א"ח סי' קסב). כתב רב האי גאון כי לשון נטילת ידים על שצריך להגביה ידיו למעלה אחר הרחיצה והוא מלשון **וינטלם וינשאם**. (שו"ת הרשב"א ח"ו סי' תקלד, וכ"כ ספר חסידים סי' נח) (עבד המלך)
- ז. **זאת** בגימטריא 408 וגם 'צום' קול' 'ממן' בגימטריא 408. (אמרות ה) ואיתא בחז"ל (ירושלמי תענית ח ב) שלושה דברים מבטלין את הגזירה קשה ואלו הן תפילה וצדקה ותשובה. תפילה זהו קול, תשובה זהו צום, צדקה זהו ממון. וכן בפיטו ונתנה תוקף **יתשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רע הגזירה**. חרטה יכולה להתקיים רק לאחר שעבר את העבירה מאחר שהגיע לסיפוקו ואילו בהרהורים אין סיפוק אין שביעה ולפיכך אין חרטה. (אוה"ח א"ב הרהורי עבירה קשין מעבירה, לפי שהרהור הזה יוצא לידי פעולה ומתגלה בגוף, ועל כן יהא קשה מעבירה בלא הרהור, שהרי בזה הרהור ופעולה, ובוזה פעולה בלא הרהור. **ועוד** לפי שרגילות המחשבה מביא את האדם לידי עבירה. **ועוד** לפי שהרהורי עבירה קשין על הנפש מעבירה עצמה, לפי שהרהור תלוי בלב והנפש משכנה בלב, ועל כן כשהוא מטמא אותה במחשבה רעה קשה יותר מן העבירה עצמה כי העושה עבירה עצמה אין מחשבתו כל כך תרודה. **ועוד** לפי שהמחשב לעשות עבירה אחת כגון לגזול או לגנוב או לבא על אבא על אחת מן העריות וחשב בלבו אם יבא אדם כנגדו שם לבטל מה שאני רוצה לעשות אכנו או אהרגנו כדי שאשלים חפצי, ונמצא כי כשגנב או גזל או בא על הערוה שעשה עבירה אחת, אצל הרהור היה קשה יותר מגוף העבירה שהרהר כמה עבירות וגמר בלבו שיכה ושיהרוג ולבסוף יעשה העבירה. (רבינו בחיי) *
- ט. ט"ו באב הוא הזמן שבו מוסיפים על הלילות, בו פסקו מלקרות עצים למערכה (תענית לא). וזהו **מחטב עצים**. ועד הושענא רבא זמן ניסוך המים שהחתימה הסופית היא בליל הושענא רבא – **עד שאב ממיך**. (קהלת יצחק)
- י. י' השבטים ידבר, ל' רבתי לרמוז על השלכה רחוקה גדולה של עשרת השבטים שהשליכם אחר הרי החושך ומעבר לנהר סמבטיון ששוב לא חזרו, ולכך כתיב חסר י"ו". (פענח רזא, עטרת זקנים) *
- כ. **פי אתם ודעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים** (כט טו) מלמד שהיו שם מיוצאי מצרים. מכאן שלא נגזרה גזירה על פחות מבן עשרים. (הרא"ש, דעת זקנים) ובעת הגזירה פחותים היו מבן עשרים שנה ויתרים על ששים שלא נגזרה עליהם גזירה. (החוקנים)
- ל. **לא בשמים הוא** (ל יב) מאי 'לא בשמים היא'? אמר רבי ירמיה: **שפך נתנה תורה מר סיני**. אין אנו משיגין בבת קול, שפך פתכת ביה סיני בתורה 'אחרי רבים להטות'. (ב"מ נט ב) כתב הרב עפשטיין - נראה דלא דוקא כיחיד נגד רבים אלא אפילו כיחיד נגד יחיד אין בת קול מכרעת, כיון דבכלל ענין דברי תורה לא בשמים היא. (תורה תמימה)
- מ. **מי יעלה לנו השמים** (ל יב) ר"ת **מילה**, וס"ת **י-הוה**. רמז כי השם המיוחד לא תיתכן השגתו כי אם לעם ישראל הנימולים שהם חתומים באות ברית קודש. (רבינו בחיי) רמז שבכות המילה עלה משה לשמים לקבל התורה. (הרא"ש, דעת זקנים) לומר שאינו יכול לעלות אצל השם אם לא שיהא נימול וכן (בראשית יז) **התהלך לפני י-הוה תמים**, שנאמר על המילה. (בעה"ט) *
- נ. נבלעו דיוריה – היינו נבלעו באדמה, ולא נהפכה ממש באש וגפרית מן השמים לכך לא קחשיב לה. וכן הוא במדרש (ב"ר פמ"ב ס"ה) **ומלך בלע היא צער**, שנתבלע דיוריה. ולא שייך על זה לומר **כמהפכת סדם ועמרה אדמה וצביים וצבובים אשר הפך**. (טעמא דקרא) *
- ס. 'ספריא-ל' הוא מלאך הממונה על הכתיבה, ואנו מזכירין אותו שיכתוב אותנו לחיים טובים ולשלום. **השלים** בגימטריא 'ספריא-ל' וכן 'עושה'. (381) (טעמי המנהגים בשם המהרי"ל, מטה אפרים סימן תקפב)
- ע. **ערכים** ישראל זה בזה – משום שכל ישראל גוף אחד, וכל אחד מישראל הוא אבר פרטי, וכאשר חברו עושה איזה חטא כאילו הוא עשאו. ולכן אע"פ שאין בו אותו עון צריך להתודות עליו. כי כשעשהו חברו הרי כאילו עשהו בעצמו. ולכן יאמר בלשון רבים אפילו אם יתודה בביתו יחיד, כי כל מי שעשה חטא הוא כאילו שנים עשו אותו חטא מחמת הערבות. (טעמי המנהגים בשם יסוד התשובה, וכ"כ רבי חיים ויטאל בשם רבינו האריז"ל)
- ע. עיקר הבנה של התורה בלב בא על ידי שמוציא בפה כמו שאמרו חז"ל (עירובין נד א) **פתח פומיך קרי, פתח פומיך תני, פי היכי דתתקנים ביה ותוריד חיי, שגאמר: 'פי חיים הם למצאיהם ולכל פשרו מרפא, אל תקרי 'למצאיהם' אלא 'למוציאיהם בפה'**. לכך מקדים פה ללב. (פרדס שמאי) *
- פ. פרהסיא היא שנאתו של האויב שאינו מסתיר את שנאתו. כענין (שמות טו) **אמר אויב ארדף**. שונא הוא בסתר, כענין (ויקרא יז) **לא תשנא את אחיך בלבבך**. וכן (דברים יט יא) **וכי יקנה איש שנא לרעהו שהיתה שונאה טמונה בלבו**. מדרש 'לקח טוב' דברים ל ז) האויב קשה מהשונא לכך הקדימו. צער שמצטערים על ההפסד הרוחני שנגרם בזה, שמרגישים את הכאב שחסר הצדיק ומרגישים את צער השכינה בחסרון צדיק זה, הרי הם כייסורים שמכפרים. (אילת השחר – במדבר כ א) **א"נ** מכפרת ע"י ההספד שמספידים עליהם ומזכירים זכותיהם ושבים בתשובה. (מלבי"ם – בראשית לה ח)
- ק. קדושה שניה לא בטלה – (כמש"כ הרמב"ם הל' בית הבחירה פ"ו) לכך אמר **מעל אדמתנו** דהיינו שאע"פ שגלינו ונתרחקנו ממנה אבל היא נשארת אדמתנו ועומדת בקדושתה. דאי לא כתב **מעל** הוה אמינא דכיון שגלינו שוב אינה אדמתנו. (טעמא דקרא)
- ק. קבוץ שני גליות גלות עשרת השבטים וגלות יהודה ובנימין, לפיכך כתיב שני פעמים **ושב**. ועל זה אמר הנביא (ישעיה נ) **עוד אקבץ עליו לנקבציו**, כי מלבד קבוץ הנדחים עוד יש על הנקבצים ההם קבוץ אחר והם יהודה ובנימין. (רבינו בחיי) *
- ר. רבים אין נענשים עוון יחיד קודם שנכנסו ישראל לערבות אלא דווקא כשכולם חוטאים ונענשים, אבל הצדיק מילט את נפשו, פרשת **תקתי** נאמרה בלשון רבים. לעומת זאת הקללות שבפרשת **פי תבוא** נאמרו בלשון יחיד ולאחר שנכנסו בערבות ואז אפילו אם לא ישמע היחיד יגרם עונש לרבים. ולכן דווקא כששמעו את הקללות האלו הוריקו פניהם. (מהרש"א, יבין שמועה, מעם לועז)
- ש. **שרש פרה ראש ולענה** ר"ת **שופר** – שכוח השופר גדול מאוד, שיכול לתקן אפילו מי שהגיע למצב של **שרש פרה ראש ולענה** שהשופר מטהר את מחו של האדם, אפילו אותו שהגיע למצב הזה, שמתקן אפילו אותו אדם שנפל כך. (רבי יעקב יצחק רבינוביץ' מפשיסחה) שבכל תקיעות שופר שמעוררות לתשובה יש כח בזה לעקור מן האדם את כל השורשים שהם המידות הרעות שהם מר כלענה. (צרוור המור) *
- ת. תקפ"ז תיבות יש בו – ביחד עם פסוק 'מן המצר קראתי י-ה', עד 'ומשפטיו למגן'. והוא בגימטריא 'שופר' עם הכולל. וגם יש בו שבע פעמים א-להיך, ויכיון שעל ידי התקיעות ימתקם. (טעמי המנהגים בשם סידור ר"ש)
- ת. תשובה שעושה האדם גורמת שאם נגזרה גזרה על האדם שעבר עבירה עושה תשובה מ"מ הגזירה צריכה להתקיים על אחד ונותן הקב"ה את העונש על עכו"ם. וכן משמע בגמרא (ברכות סב ב) **'נאמן אדם תתקף, אל תקרי אדם' אלא 'אדם'**. ועל כן כאן בפרשת התשובה כתיב (ז) **ונתן י-הנה א-להיך את פל האלות האלה שנגזרו עליכם ויתנם על אנביך**. (פרדס שמאי ע"פ הוזה"ק) *

מקורות / חידודון *

ח. ואפשר שזהו טעם אומרם ז"ל (יומא כ"ט). הרהורי עבירה קשים מעבירה, להיות כי פוגם בחלקו יתברך שנתן לו ידיעה, ועם כל זה גברו רחמיו יתברך גלה צדקתו לפי רוב ענותנותו ומחשבה רעה אינה מצרפה למעשה, אף שמן הדין יותר פוגם במחשבה להיותו חוטא במה שנתן לו יתברך, מ"מ מצד רחמיו אינו דן על המחשבה שהוא חלקו לבד. (ראש דוד קדושים טו)

י. **וַיִּשְׁלַכְם אֱלֹהֵי אֶרֶץ אֲחֵרָה.** למ"ד של וישליכם רבתי, וידוע כי היא הגדולה שבכל האותיות, ומה שהיתה רבתי יתכן שירמוזו אל המעלה הגדולה הנשאת המושלכת בזמן הגלות, הוא שאמר ירמיה (איכה ב) השליך משמים ארץ תפארת ישראל, וכן כתוב עוד (תהלים עה) ותפארתו ביד צר, והוא שכתוב (דניאל ה) ותשלך אמת ארצה, והוא איקונין של יעקב החקוקה בכסא הכבוד. וזהו שאמר במדרש איכה, כלום הם מכעיסין אותי אלא בשביל איקונין של יעקב החקוקה בכסא הכבוד, הדא היא מקלקלא לאפיהון, הדא הוא דכתיב השליך משמים ארץ תפארת ישראל. וזהו שאמר דוד ע"ה (תהלים קב) כי נשאתני ותשליכני, כי המעלה הגבוהה הנשאת השליכה, וכיון שהשליך אותה מעלה לא זכר הדום רגליו, שהיא עטרת המקבלת מתפארת, בסוד (משלי ד) עטרת תפארת תמגנך, וזהו שכתוב (איכה ה) נפלה עטרת ראשנו, וכיון שנפלה נפלו ישראל, שנאמר (עמוס ה) נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל. ובלשון הזה מצינו שאמר יחזקאל הנביא על מלכות בית דוד (יחזקאל יט) **וַתִּמַּשׁ בַּחֲמָה לְאַרְצֵי הַשְּׂלֻכָה.** (רבינו בחיי)

וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יוֹסֵף לְאֵמֹר יֹסֵף - יְהוָה לִי בֶן אֲחֵר. (בראשית ל, כד), אָחֵר לְגִלּוּת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן רַבִּי סִימּוֹן לֹא לְמָקוֹם שֶׁגִּלּוֹ עֲשָׂרַת הַשָּׁבָטִים גָּלָה שָׁבָט יְהוּדָה וּבְנֵימִין, עֲשָׂרַת הַשָּׁבָטִים גָּלוּ לְפָנִים מִן הַיָּם סְמִבְטִיּוֹן, שָׁבָט יְהוּדָה וּבְנֵימִין, מְפָנְרִים בְּכָל הָאָרְצוֹת. בֶּן אֲחֵר, לְמַחְלָקָת. אָמַר רַבִּי פִּינְחָס מִתְּפִלְתָּה שֶׁל רַחֵל לֹא חָלַק שָׁבָט יְהוּדָה וּבְנֵימִין עִם עֲשָׂרַת הַשָּׁבָטִים. אֲחֵר, שְׁעֵשָׂה מְעַשֶׂה אֲחֵרִים, פְּגוֹן יִרְבָּעָם וְנַחֲבִירִי. (בראשית רבה ע"ג)

וַיִּשְׁלַכְם למ"ד רבתי – לית ליה רב, כי לא למדו דרכי קונם. ל' דורות מן יהודה עד צדקיה והם גלו קודם, ל' דורות מן אברהם עד יכניה. (הרוקח)
וַיִּשְׁלַכְם למ"ד רבתי – וכחטסיר למ"ד מתיבת **וַיִּשְׁלַכְם** האותיות הנשארות גימטריא 'עשו' (376) שם רמז כשנסתלק הלימוד יבא עשיו כמו שאמר חז"ל כשאין הקול קול יעקב הידיים ידי עשיו. (הומת אנך)

בשעה שיעקב מצפצף בקולו, אין ידי עשו שולטות. לא עמדו פילוסופים באומות העולם כבלעם בן בעור וכאבנימוס הגרדי. אבנימוס הגרדי, נתכנסו כל אומות העולם אצלו, אמרו לו: תאמר שאנו יכולים להזדווג באומה זו? אמר להן, לכו וחזרו על בתי כנסיות ובתי מדרשות שלהן: אם [מצאתם] שם תינוקות מצפצפים בקולם, אי אתם יכולים להן, ואם לאו – אתם יכולים להם, שכך הבטיחן אביהם ואמר להם: **הַקֵּל קוֹל יַעֲקֹב** בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אין הַיָּדִים יָדֵי עֵשָׂו. (ילקוט שמעוני)

וַיִּשְׁלַכְם למ"ד רבתי – מרמז על שלושים גלויות. ד' מסעות נסעה שכניה, וי' גלויות גלו סנהדרין, וי' גלויות גלו ישראל. כמ"ש ברה"ל "לא ובמדרש י' גלויות. (טעמא דקרא)

אָמַר רַב יְהוּדָה בְּרַי אִידֵי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: **עֲשׂוֹר מִפְּעוֹת נִסְעָה שְׂכִינָה,** מְקַרְאֵי מִן הַכְּתוּבִים, וּכְנָגְדָן גְּלִתָּה סְנֵהֲדָרִין, מְגַמְרָא מִן הַמְּסוֹרָה. (רה"ל א) טעם לעשר כי הקב"ה חס על העולם הזה שנברא בעשרה מאמרות, ולכן עשה המסע בהדרגות דחילקם לעשרה אולי ישוּבוּ בנתיים ולא תצטרך ליסע עוד. (בן יהוידע שם)

וַיִּשְׁלַכְם למ"ד רבתי – להדגיש עוד טעם גלותינו והיינו 'ללמד' תועים בינה וכאמרם ז"ל (פסחים פז) **לֹא הִגְלָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל לְבֵין הָאוּמוֹת אֲלָא כְּדֵי שִׁיתוֹסְפוּ עֲלֵיהֶם גְּרִים.** והיינו לפרסם האמונה ביהודו של עולם בין עכו"ם. **וַיִּשְׁלַכְם** ויש לכם למ"ד רבתי לפרסם אהדות הבורא ית'. (אזנים לתורה) מ. **מִי יַעֲלֶה לָנוּ הַשָּׁמַיְמָה.** יש בכאן רמז כי השם המיוחד לא תתכן השגתו כי אם לעם ישראל הנימולים שהם חתומים באות ברית קדש, ומצינו ג"כ שלא יתנבא מעומד אלא מי שהוא נמול, שכן מצינו באברהם קודם המילה שכתוב בו (בראשית יז) ויפול על פניו, לא היה מתנבא אלא נופל, לאחר המילה מעומד שכן כתוב (שם יח) ואברהם עודנו עומד לפני ה', ובלעם לא התנבא מעולם אלא נופל שנאמר (במדבר כד) נופל וגלוי עינים, וכן רמזו משה במה שאמר להקב"ה בסנה' (שמות ג) ואמר לי מה שמו מה אומר אליהם, יאמר כי הנמולים ישאלוהו על השם המיוחד.

ומפני שהמצוה חתומה באות ברית קדש, על כן אמרו במדרש (שיר ב) בצבאות או באילות השדה, צבא שיש לי בה אות. ולא אמרו שהיה לי לאות. והזכיר הכתוב ברמז מילת הברש בחתימת השם המיוחד אחר שהזכיר בפירוש מילת הלב באמרו למעלה ומל ה' אלהיך את לבבך וגו', כי מילת הלב הוא ביטול יצר הרע, וכשיתבטל היצר הרע נמצאו אבריו של אדם כולם נמשכים ומדובקים בשם המיוחד ויעשו בטבע מה שהשכל מחייב. ובא הרמז בפרשה הזאת להורות כי בזמן הגאולה יהיו כל ישראל בעלי ההשגה מולי הלב והברש, דבקים בשם המיוחד, וזהו רמז מי יעלה לנו השמימה. וכן אמר הנביא ע"ה (ירמיה לא) כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם. (רבינו בחיי)

ג. **עַל פֶּן קָרָא שֵׁם הָעֵיר צוּעַר.** שנאמר עליה **הָלֹא מְצַעַר הוּא** (פסוק כ), כי מתחלה היה שמה בלע, ואע"פ שלא נהפכה צוער באותו פעם בבקשת לוט, לאחר שעלה לוט מצוער וישב לו בהר, נבלעו דיוורת של צוער במקומו, לכך נקראת בלע שנבלעו דיוורת, סדום שהיתה כמשרפות סיד, עמורה שנתעמרו יושביה ונקטפו, אדמה שנהפך כמו אדמה, צבויים שנפלו נפשות מן האש והגפרית והיו צבויים בדם. ודין אחד לארבעתן. (מדרש שכל טוב בראשית יט כב)

ע. **בְּפִיָּה וּבְלִבְבָךְ.** שכל המצות עיקרם הלב ויש מהם זכר בפה לחיזוק הלב ויש מעשה כדי שיזכור בפה. (אבן עזרא)
בְּפִיָּה וּבְלִבְבָךְ לַעֲשׂוֹתוֹ. מפני זה הזכיר ובלבבך באמצע לחשיבותו מכלן והזכיר לעשותו אחריו. (רבינו בחיי)

בְּפִיָּה כי חיים הם למוצאיהם. **וּבְלִבְבָךְ**. אגרא דשמעתא סברא (בעה"ט) פרש"י - שהוא יגע וטורח ומחשב להבין טעמו של דבר. (ברכות ו ב) היינו סברת הלב בתורה.

בְּפִיָּה בגימטריא 'בקי' (112), **וּבְלִבְבָךְ** בגימטריא 'הבנה' (62). (פרדס יוסף בשם האדמו"ר הפני מנחם)

ק. **וַיִּשָּׁב יְ-יְהוָה אֶל-לִהְיֶיהָ אֶת שְׁבוּתָהּ וַרְחֻמָּהּ וַיִּשָּׁב וַקְּבָצָהּ מִכָּל הָעַמִּים.** אפשר דישב ניצוצות הקדושה אשר נתפזרו למקום הסט"א ומן הדין כביכול הי"ל להימנע דהוי מעין דוגמת אבידה שלא חייב להחזיר כזקן ואינה לפי כבודו ועכ"ו וַרְחֻמָּהּ וַיִּשָּׁב דכביכול נמשל ישראל לאשה דהדין הוא נשבת חייב לפדותה פעם א' ופעם ב' הוא פטור ומצד רחמיו אף בפעם שנית פודה אותנו ושב ה"א על גלות בבל. וַרְחֻמָּהּ וַיִּשָּׁב פעם אחרת בגלות זה מצד הרחמים ואינו מן הדין דאינו חייב לפדותה אלא פעם אחת. (נחל קדומים)

ש. רמז לדבר: אין שָׁטָן וְאֵין פֶּגַע רַע (מלכים א ה יח) ראשי תיבות **שופר**. פירוש, כשיש שופר אין פגע רע. (טור או"ח תקפה) **וקשה היכא רמיזא** אין שטן אדרבה להיפוך משמע ח"ו ונ"ל דהוא ע"ד שמצינו במדרש שסמאל עצמו מלמד זכות על ישראל ואמר יש לך עם כמלאכים כו' ע"כ אמר כאן שָׁטָן וְאֵין פֶּגַע רַע כלומר אף שהשטן שם הוא מ"מ אין פגע רע כי הוא עצמו נהפך לטובה ממילא הוה כאלו אינו שם כלל והוה שפיר אין שטן. (ט"ו ס"ק ז שם)

ת. **וַיִּנְתֵּן יְ-יְהוָה אֶל-לִהְיֶיהָ אֶת כָּל הָאֱלֹהִים הָאֵלֶּה עַל אֲיִרָהּ** ישמעאל **וְעַל שְׂנְאִיָּהּ** אדום. וכן מיכה (ה ח) התנבא עליהם לעתיד לבוא ואמר **תָּרַם יָדְךָ עַל צָרִיךָ וְכָל אֲיִרָהּ יִפְרָתוֹ.** והן שתי האומות שאנחנו משועבדים תחתיהם ומפוזרים ביניהם. ומפני שבני ישמעאל קשים לישראל יותר מבני עשיו, לכן קראן הכתוב **אֲיִרָהּ** (מנחת יהודה)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה
לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל
ramnadlan018@gmail.com לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת